

PAPER

BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARINI MUSTAQIL BILIMLARINI RIVOJLANTIRISH MODELINI ISHLAB CHIQISH VA ILMIY ASOSLASH

Shermatova Xurshida Karimovna ^{1,*}

¹Qo‘qon DPI doktoranti

*shermatova@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini mustaqil bilimlarini rivojlantirish modelini ishlab chiqish va uning almiy asoslari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta‘lim jarayonida mustaqil ta‘lim olishning ahamiyati ortib borayotganligi sababli, musiqa pedagogikasida innovatsion texnologiyalar, interaktiv o‘qitish usullari va mustaqil bilim olish ko‘nikmalarini shakllantirish strategiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada mustaqil ta‘lim jarayonining asosiy tarkibiy qismlari va uni samarali rivojlantirish bo‘yicha aniq takliflar berilgan.

Key words: bo‘lajak musiqa o‘qituvchisi, mustaqil bilim, pedagogik model, innovatsion texnologiyalar, interaktiv o‘qitish, o‘z-o‘zini baholash, mentorlik, gamifikatsiya, O‘zbekiston ta‘lim tizimi.

Kirish

Musiqa ta‘limi madaniy merosni asrab-avaylash va jamiyat ma‘naviyatini yuksaltirishda muhim o‘rin tutadi. Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining mustaqil bilim olish qobiliyatini rivojlantirish zamonaviy ta‘lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “Musiqa san‘atini rivojlantirish va sohada kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarorida musiqa ta‘limining rivojlanishi va uni innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilangan [1]. Professor N.T.Jo‘rayev esa “Musiqa o‘qituvchilari uchun mustaqil ta‘lim olish ko‘nikmalari ularning ijodiy salohiyatini kengaytiradi va zamonaviy pedagogika talablari bilan uyg‘unlashishiga yordam beradi”, – deya ta‘kidlagan[2]. Darhaqiqat, mustaqil bilim olish – bu shaxsning o‘z ehtiyojlari va maqsadlariga muvofiq mustaqil ravishda bilim egallash jarayoni bo‘lib, zamonaviy ta‘lim tizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, bo‘lajak musiqa o‘qituvchilari uchun mustaqil ta‘lim olish qobiliyati pedagogik faoliyatda muvaffaqiyatga erishishning asosiy omillaridan biridir.

Adabiyotlar tahlili va metodlar

Zamonaviy ta‘lim tizimi ta‘lim oluvchilarni tayyor bilimlarni o‘zlashtirishdan ko‘ra, mustaqil bilim izlash, tahlil qilish va amaliyotga joriy etish ko‘nikmalariga o‘rgatishni maqsad qilgan. Bugungi kundagi ta‘lim jarayonlarida ham mustaqil o‘qitish va mustaqil ta‘lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishda olib borilgan tadqiqot va amaliy ko‘nikmalarda T.Jalolov, S.Hasanboyev, Q.Raimqulov, N.To‘rayev, X.Yusupov, G‘.Usmonov, R.Qurbonov, B.Saidov, D.Yo‘ldoshevalarning xizmatlari katta.

Natijalar va muhokama

Ma‘lumki, bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarining mustaqil bilim olish qobiliyatini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish samarali natija beradi. Mustaqil bilim olish quyidagi jihatlardan bilan ajralib turadi:

Ijodiy fikrlashni rivojlantiradi – inson o‘z bilimi asosida yangilik yaratishga o‘rganadi.

Mas‘uliyat va intizomni oshiradi – bilim oluvchi o‘zining natijalari uchun mas‘uliyatni his qiladi.

Hayot davomida o'rganish tamoyilini shakllantiradi – insonning doimiy o'rganishga bo'lgan ehtiyoji mustahkamlanadi.

Zamonaviy kasbiy talablar bilan uyg'unlashadi – pedagogik faoliyatda doimiy ravishda yangiliklarni o'rganish zarur.

Professor A.I.Raximov ta'kidlaganidek, "Musika ta'limida eksperimental yondashuv orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshirish mumkin. Chunki bunday yondashuv talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi" [4].

Ayniqsa, musiqa ta'limida multimediya materiallaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Zamonaviy musiqa o'qituvchilari uchun interaktiv darslar, onlayn kurslar va virtual laboratoriyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Musika o'qituvchilari uchun mustaqil ta'limning ahamiyatini quyidagilarda ko'rishimiz mumkin:

Ijodiy va texnik ko'nikmalarni mustahkamlaydi – yangi usullar va texnikalarni o'zlashtirish imkonini beradi.

Pedagogik faoliyatga innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatini oshiradi – interaktiv dars uslublari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkonini beradi.

Amaliy tajribani boyitadi – dars jarayonida yangicha yondashuvlarni qo'llashga yordam beradi.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, bugungi kunda raqamli texnologiyalar mustaqil bilim olishni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bunda turli xil onlayn ta'lim platformalari mustaqil bilim olish imkoniyatini kengaytiradi va bu orqali o'z-o'zini baholash hamda tahlil qilish imkoniyatlari mustahkamlanadi. O'quvchilar o'zlari uchun mos bo'lgan resurslarni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Musika o'qituvchilarining mustaqil bilim olish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun quyidagi model va ilmiy asoslar taklif etishimiz maqsadga muvofiq deb o'ylaymiz. Ushbu model bo'lajak musiqa o'qituvchilarining mustaqil ta'lim olish qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan.

Mustaqil ta'lim jarayonining bosqichlari:

Bilim manbalarini tanlash – o'quvchilar mustaqil ta'lim olish uchun ishonchli va ilmiy manbalar (kitoblar, maqolalar, onlayn kurslar) bilan ishlashi kerak.

Reja tuzish va vaqtni boshqarish – mustaqil ta'limni rejalashtirish uchun individual ta'lim dasturi ishlab chiqish.

O'z-o'zini baholash va tahlil qilish – ta'lim natijalarini muntazam baholab, bilimlarning chuqurligini tekshirish.

Amaliy qo'llash – o'rganilgan bilimlarni musiqiy amaliyot va pedagogik faoliyatga integratsiya qilish.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish – raqamli resurslar, multimediya darsliklari va onlayn platformalardan foydalanish.

Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining mustaqil bilim olishni rivojlantirishda rag'batlantiruvchi yondashuvlarni ishlab chiqish ham samarali deb o'ylaymiz.

Interaktiv ta'lim platformalari yaratish – O'zbekiston oliy o'quv yurtlarida musiqa o'qituvchilari uchun maxsus onlayn ta'lim platformalarini yo'lga qo'yish (masalan, Moodle, Coursera kabi tizimlar).

O'z-o'zini baholash va refleksiya tizimi – talabalar o'z bilimlarini baholash uchun elektron testlar, portfolio va mustaqil ijodiy loyihalar yaratishi lozim.

Mentorlik tizimini rivojlantirish – oliy ta'lim muassasalarida musiqa o'qituvchilari uchun tajribali ustozlar tomonidan yetakchilik qilish tizimini yaratish.

Amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish – bo'lajak o'qituvchilar maktablarda yoki san'at markazlarida dars berish orqali o'z bilimlarini mustaqil rivojlantirishga undalishi kerak.

Gamifikatsiya (o'yinlashtirish) usullaridan foydalanish – musiqa nazariyasi va amaliy mashg'ulotlarni interaktiv va qiziqarli tarzda o'rgatish uchun onlayn o'yinlar va testlar ishlab chiqish.

Xulosa

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining mustaqil bilim olish qobiliyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda interaktiv va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali bu jarayonni yanada samarali qilish mumkin. O'zbekistonning musiqa ta'lim tizimida mustaqil o'qitish usullari faol joriy etilishi lozim. Pedagogika institutlari va konservatoriyalarda talabalarning individual ta'lim rejalarini ishlab chiqish amaliyotga joriy qilinishi kerak va mazkur jarayonda innovatsion texnologiyalar, raqamli vositalardan foydalanish; mustaqil o'qish jarayonini monitoring qilish va natijalarini baholash tizimi ishlab chiqish zarurati mavjud. Shuningdek, musiqiy ijodkorlik va pedagogik faoliyatni uyg'unlashtirish uchun nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlash o'ta muhim omillardan sanaladi. Albatta, biz mulohaza yuritgan model va takliflar bo'lajak musiqa o'qituvchilarining mustaqil ta'lim olish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. "Musika san'atini rivojlantirish va sohada kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2019.
2. Jo'rayev, N. T. Musika ta'limida mustaqil ta'lim olishning metodologik asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2020.
3. Karimov, D. A. Musika pedagogikasida amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish va zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2017.
4. Raximov, A. I. Musika pedagogikasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2018.
5. To'rayev, R. M. Ta'lim jarayonida mustaqil o'qitish metodikasining samaradorligi. O'zbek pedagogika akademiyasi ilmiy to'plami, 2022. 6(1), 102–115.
6. Usmonov, G'. Y. // Musika ta'limida innovatsion texnologiyalar va mustaqil o'qitish metodikasi. Pedagogika va psixologiya ilmiy jurnali, 4(2), 45–58. 2021.